

הרב חנן פורת זצ"ל

"במשוך היובל"

הביתה!

"והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש

ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם.

וקדשתם את שנת החמישים שנה

וקראתם דרור בארץ לכל יושביה.

יובל היא תהיה לכם ושבתם איש אל אחזתו

ואיש אל משפחתו תשובו."

(ויקרא כה ט-י)

פרשת בהר פותחת במצוות שנת השבע. אך זאת עלינו לדעת: לדעת רוב הפוסקים מצוות השמיטה נוהגת בזמן הזה מדרבנן ולא מדאורייתא, שכן תלויה היא, כשלהבת בגחלת, במצוות יובל הסמוכה לה בתורה, והיובל אינו נוהג בזמן הזה כלל.

תלות זו מפורטת בירושלמי במסכת שביעית:¹

וזה דבר השמיטה – שמוט... רבי אומר: שני שמיטין הללו, שמיטה ויובל. בשעה שהיובל נוהג, שמיטה נוהגת – דבר תורה. פסקו יובלות, שמיטה נוהגת מדבריהם. והיובל אינו נוהג אלא בזמן שכל עם ישראל יושב בארצו שנאמר: "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה", אבל משגלו ישראל מארצם, ואפילו כששבו בימי בית שני, לא נהג היובל, הואיל ורוב העם נותר בגולה.

1. שביעית פ"י ה"ב.

א. היובל שנעלם

בכל זאת, שפר גורלה של שמיטה מיובל, ששמיטה נוהגת כיום מדרבנן, ואילו היובל אבד ובטל מן העולם. אמנם בימי בית שני היו "מונים יובלות לקדש שמיטין"², ושנת החמישים קבעה מקום לעצמה ולא נמנתה כאחת משבע שנות שמיטה, אך משחרב המקדש:

מסורת היא בידי הגאונים, איש מפי איש, שמשחרב הבית באחרונה לא מנו שנת החמישים, אלא שבע שבע בלבד מתחילת החורבן... ועל זה אנו סומכין. וכפי החשבון הזה אנו מונים לעניין מעשרות ושביעית ושמיטת כספים, שהקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה ובהן ראוי להיתלות"³.

קשה לנו להשלים עם אבדן שנת היובל. עלינו לתבוע עלבונה של מצווה נדירה זו, לחשוף את שורשיה ולברר את התנאים הנדרשים להתחדשותה.

שאלת המפתח היא, מה פירוש המילה "יובל"?

רש"י פירש על פי הגמרא בראש השנה: "יובל שמה על שם תקיעת שופר". והשופר⁴ השופר נקרא יובל מפני שנלקח מקרן איל הקרוי יובל, כדברי הכתוב: "והיה במשוך בקרן היובל"⁵.

דעתו של הרמב"ן אינה נחה בפירוש זה, שכן אין בו כדי לבאר את ההכרזה החגיגית "יובל היא" המודגשת שלוש פעמים בפרשה, כנימוק לשחרור עבדים והחזרת השדות.

ב. יובל = מוביל

הרמב"ן מציע למילה "יובל" משמעות חדשה ומקורית:

ואמר יובל היא – שבה יובל כל איש אל אחוזתו ואל משפחתו. "ויובילוהו רגליו מרחוק לגור"⁶ כמו "יובל שי לה' צבאות"⁷, וכמו "ועל

2. ערכין לב ע"ב.

3. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פ"י ה"ה.

4. ראש השנה כו ע"ב.

5. יהושע ו ה.

6. ישעיהו כג ז.

7. ישעיהו יח ז.

יובל ישלח שרשיו"⁸ ויהיה פירוש "יובל היא תהיה לכם" – הַבָּאָה תהיה לכולכם כי תבואו, "ותשובו איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו".

לדעת הרמב"ן ה"יובל" הוא תואר השם (כמו "יורד", "יושב", "יוגב"), שבו מכונה האדם או העם ההולך ושב לביתו. שנת היובל היא שנת השיבה הביתה. לפיכך ברורה ההדגשה: "יובל היא תהיה לכם – ושבתם".

דומה שדווקא לאור פירושו המקורי של הרמב"ן ניתן לגלות משמעות חדשה בפירושו של רש"י הקושר את "היובל" עם "קרן היובל" שהרי הן מילים זהות, ולא בכדי.

תפקידו של האייל ההולך בראש, להוביל את העדר למחוז חפצו, ומכאן שמו יובל במשמעות מוביל. כמוהו גם השופר – תפקידו להשמיע קולו במגמה להוביל את שומעיו ולכנסם יחד.

בתפקיד זה שימשו החצוצרות במדבר: "ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה"⁹. כך נהגו שאול, גדעון ויואב לכנס את הלוחמים, וכך התכנס העם לעצרת תפילה וזעקה: "תקעו שופר בציון ... אספו עם"¹⁰. ובכן, ה"יובל" הוא גם האייל המוביל, גם השופר המקבץ נידחים, וגם שם השנה שבה שבים הביתה מן המרחקים.

עומדים אנו נפעמים נוכח ההקבלה העולה בין גאולת הפרט לגאולת הכלל, בין האיש השב ביובל לאחוזתו ולמשפחתו, לבין העם המקבץ גלויותיו ושב לאדמתו. שופרו של יובל אינו אלא הד קול שופר של מעלה שאליו אנו עורגים ומתפללים

"תקע בשופר גדול לחירותנו ושא נס לקבץ גלויותינו". התנאי לקיום מצוות היובל "שיהיו רוב יושביה עליה" אינו, אפוא, תנאי חיצוני אלא חלק מהותי ממצווה זו, התובעת ומבשרת גם יחד: גם אם הרחקתם נדוד ואפפו אתכם מחשכים, שובו הביתה, לכולכם אנו מחכים!

8. ירמיה יז ח.

9. במדבר י ג.

10. יואל ב טו-טז.